

РЕЦЕНЗИЯ

**от Проф. д.ик.н. Таня Горчева –
преподавател към катедра “Международни икономически
отношения”,
на СА “Д. А. Ценов” – Свищов,
член на научно жури в процедура**

**за присъждане на научна степен “Доктор на науките”
на Д-р Магдалена Бичковска
на тема“ „ДИФУЗИЯ НА ТЕХНОЛОГИИТЕ - ЗНАНИЯТА –
УМЕНИЯТА КАТО РЕЗУЛТАТ ОТ ДИРЕКТНИ ЧУЖДЕСТРАННИ
ИНВЕСТИЦИИ“
в катедра „Икономика”
по обявен конкурс
от Факултета „Международна икономика и администрация“ , на
Варненски свободен университет „ЧЕРНОРИЗЕЦ ХРАБЪР“ – Варна**

1. Обща информация

На основание член 4 ал. 2 от ЗРАС в Република България, Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности и чл. 2 от Наредба №12 за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ и „доктор на науките“ във ВСУ „Черноризец Храбър“ и съгласно заповед на Ректора на университета номер 969/19.09.2019 г. е назначено жури по конкурса за присъждане на научна степен “Доктор на науките” в професионално направление 3.8. „Икономика“ и научната специалност „Световно стопанство и международни икономически отношения“. На първото заседание на научното жури, по предложение на участниците съм избрана за рецензент на кандидата за присъждане на научна степен “Доктор на науките” - Д-р Магдалена Бичковска, която заема длъжността заместник-декан на Факултета по икономика в Академията Jakub от Paradyż в Гожов Велкополски, Полша.

2. Общо представяне на дисертационния труд за присъждане на научна степен “Доктор на науките”

Хабилизационният труд се състои от 268 стандартни страници. Структуриран е съгласно изискванията за оформлението на научен труд и

се състои от въведение, изложение от четири глави, заключение, списък с библиография и списък на приложенията. Основният текст на изследователския труд съдържа 59 таблици, 96 фигури и 8 схеми. Положително впечатление оставя прегледа на литературните и информационни източници, като еднакво добре са застъпени представители на различните школи и учения, работили по теми близка до тази на представената разработка. Паритетно са използвани национални и чуждестранни източници, като е направен е широк литературен обзор по темата. Списъкът на референтната литература и използваните източници се състои от 198 заглавия на полски и английски език.

В изследователския труд авторката показва задълбоченост на изследването и умение да борави с научния апарат, а самото изложение се отличава с висока степен на балансираност, което доказва безспорните умения в областта на изследователската работа.

3. Съдържателна характеристика на представения научен труд за присъждане на научна степен “Доктор на науките”

3.1. Актуалност на темата

Предложеният изследователски труд се отличава с актуалност на темата и значимост на научния проблем, свързан с трансфера на преки чуждестранни инвестиции (ПЧИ) и свързаните с него ефекти за приемащата икономика, включително дифузията ефект, чрез който се разпространяват иновационни практики, организационни и управленски нововъведения, а също така и иновативни технологии, водещи до оптимизиране и обновяване на производствената структура. Дисертацията се отличава с актуалност на темата, разгърната в аспекти, засягащи отварянето на икономиките от Централна и Източна Европа за притока на чуждестранни инвестиции, както и за извършването на редица пазарни реформи, които да повишат вложенията на тези инвестиции в приемащите страни. В този смисъл приветствам избора на темата. Задълбоченият прочит показва съответствие между декларираното съдържание и същността на изложението в изследователския труд.

3.2. Основни аспекти на теоретичния фундамент на изследването

Още в началото на изследователския труд ясно и коректно са формулирани параметрите на изследването, а именно: Прецизно формулирана цел; Коректно дефиниран обект на изследването; Формулиран предмет на изследването, който хвърля светлина върху

подходите и методите на изследване; Добре формулирана изследователска теза, яснота и аргументираност на идеите, открояване на новостите.

В предложения изследователски труд е **извършен широк обзорен анализ на теоретичните постановки**, което само по себе си е достойнство на разработката. Те умело са използвани за формиране на фундамент чрез прилагане на критичен анализ за извеждане същността на дифузията на преките чуждестранни инвестиции; привлекателността на инвестиционните реципиентски икономики и формите за международен трансфер на технологии. Наред с това на критичен анализ се подлагат и концепции, свързани с експанзията на транснационалните корпорации (ТНК) в съвременната икономика, както с привлекателността на икономиките от Централна и Източна Европа за утвърдените в света чуждестранни инвеститори.

3.3. Използвани методи на изследване

Авторката обосновава необходимостта от прецизност при избора на подходяща методология за отчитане на притока и размера на преките чуждестранни инвестиции. По тази причина тя се насочва към методологичните конструкции на UNCTAD, както и свързаните с тях набор от показатели за обема, динамиката, структурата, направлението и потоците на ПЧИ в света; в страните от Централна и Източна Европа, а също така и в Полша. Наред с това под внимание се взема и разположението на международни предприятия в Полша, създадени и функциониращи с участието на чуждестранен капитал.

Авторката е спазила правилата на научната етика за коректно представяне и цитиране на подбраните литературните източници. Части от дисертационния труд са публикувани като самостоятелни научни разработки под формата на статии и няколко доклада, въз основа на което може да се проследи израстването на цялостното изследване.

3.4. Оценка на автореферата

Следва да се отбележи, че представеният автореферат представлява самостоятелен научен труд, изграден на основата на изследванията в хабилитационния труд. В съдържателно отношение вярно отразява същността и изследователските резултати, посочени в хабилитационния труд.

4. Научни и научно-приложни приноси

4.1. Теоретичните приносни моменти, установени в хабилитационния труд, могат да се обобщят в следните основни направления:

- ✓ Направен е обзорен анализ на съвременния трансфер на ПЧИ в света, като са открити обемите, потоците, динамиката и вида им при постъпването им в Полша;
- ✓ Проведен е анализ на ефектите от притока на ПЧИ и е представена класификация, свързана с проблемите, които те предизвикват в приемащите страни, като се акцентира върху опасностите, които те могат да генерират ;
- ✓ Изведена е връзка между вида на привлечените ПЧИ и степента на интернационализация на приемащата страна, което определя и характера на генерираните ефекти.

4.2. Приноси от методологичен характер:

- От методологично значение за проведеното изследване се очертава извеждането на взаимодействието между трансфера на ПЧИ и свързаните с него технологии и ноу-хау, като се отделя специално място на механизма за придобиване на иновативни знания и умения, подобряващи качеството на бизнеса в приемащата страна. За целта се прилага адаптирана методика, основана на показателя за измерване на разходите за научноизследователска и развойна дейност – GERD (*Gross Domestic Expenditure on Research and Development*);
- Друга важна взаимовръзка в методологично отношение е тази, която обвързва трансфера на ПЧИ със стоковите потоци, обект на международния стокообмен. Приносната част се състои в това, че авторката подлага на изследване тази взаимовръзка с практиката на Полша, за да открие дифузият ефект на привлечените инвестиции в полската икономика.

4.3. Практико-приложни приноси:

Основният практико-приложен резултат на настоящия изследователски труд се свързва с проведеното емпирично проучване върху взаимовръзката между функционирането на полските предприятия и притока на чуждестранни инвестиции към тях. Това става възможно въз основа на предварително направения анализ за вида, динамиката, обемите, характера на притока и структурата на ПЧИ в Полша за периода 2004-2015г. Провежда се анкетно проучване, което включва 209 чуждестранни инвеститори в Полша, действащи към края на 2016 г., с цел установяване, как дифузията на технологиите в резултат на ПЧИ подобрява функционирането на предприятията с участващ чуждестранен капитал в

Полша, и съдейства за повишаване компетентността, знанията и уменията на заетите в тези предприятия.

5. Критични бележки и препоръки

Като се вземе под внимание изложеното по-горе се формулират следните бележки:

- Една част от направените изводи в четвърта глава се извеждат като логично следствие, но не като пряк резултат от анализа на данните от анкетното проучване;
- Не до край се разкрива взаимовръзката между дифузния характер на инвестиционния трансфер и общата тенденция, която установява ОИСР, за неравномерно разпределение на инвестиционните потоци във времето и пространството. В резултат на тази неравномерност един и същ по вид инвестиционен трансфер води до различното ниво на технологичен напредък в отделните приемащи икономики, в резултат на което се появява т.н. „технологичен пропуск“.

6. Заключение

Въз основа на изложената информация и оценки стигам до заключението, че предложеният хабилитационен труд от д-р Магдалена Бичковска отговаря на всички изисквания по установените количествени и качествени критерии, за присъждане на научна степен “Доктор на науките” по професионално направление 3.8. “Икономика” и научна специалност „Световно стопанство и международни икономически отношения“ и препоръчвам на научното жури за вземе положително решение.

30.09.2019 г.
Свищов

Член на научното жури: _____
(Проф. д.ик.н. Т. Горчева)